

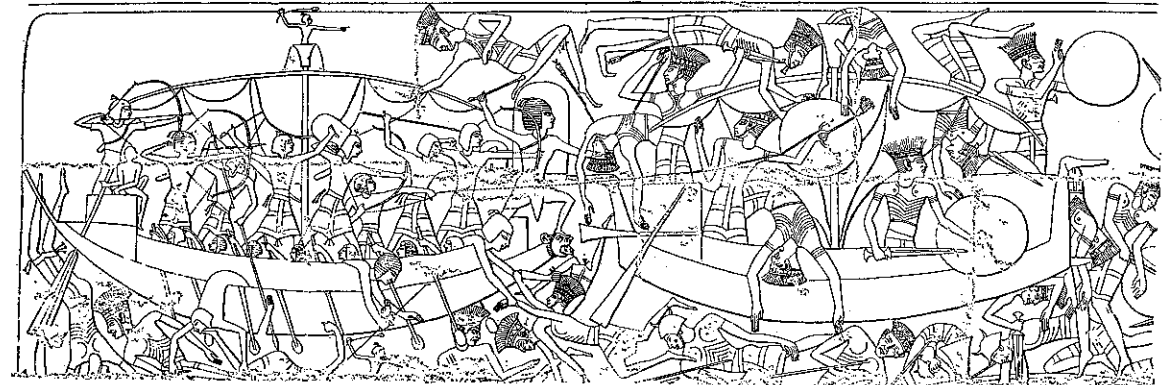
1. **אֵי**. — בעל חיים השוכן במקומות שוממים ובחרבות. במקרא בא שמו רק בריבוי, אֵיִים (ישׁיג, כב; לד, יד; יר, נ, לט). ולפי אבן-ג'נאח היחיד הוא איה. וזהו מוטל בספק. השבעים תרגמו בס' ישעיה: *δνοκέρταυροι*, והוא מורה על מין ממיני הקופים או על יצורים אגדיים השוכנים במדבר (בס' ירמיה תרגמו: איי הים). בפש' וב-V תרגומי שלושת הפסוקים שונים זה מזה (שדים, נחשים, תנים). ת"י: חתולין. ויש שפירשו: חיות מדבר, עופות מן הליליות, חתולי בר, זאבים. רוב החוקרים נוטים היום לזהותו עם *Canis aureus* (הוא jackal) או *Canis lupaster* (ע"ע זאב, שועל). בעל חיים זה נמצא בשחיים ובחרבות בכל אזורי ארץ ישראל, ויוצא בלילות לטרוף ולחבל בכרמים. במצרית או (*iw*) הוא מין כלב.

שיינהאק, תולדות הארץ, א, קט"ו; י. אהרונ'י, תורת החי, תל-אביב תרפ"ג, 34; Tristram, NHB, 109; Bodenheimer, ALP, 110

2. **אֵי, אֵיִי הַגְּזִיִּים, אֵיִי הַיָּם**. — 1. המלה אי מקבילה למלה מצרית או (*iw*); בריבוי אוו, *iwaw*. הבאה כמה פעמים בכתובות של רעמסס השלישי (תחילת המאה הי"ב לפסה"ג) במדינת האבו, ובפפירוס האריס א (92 ואילך). בשני המקורות האלה מסופר על נצחונות פרעה על גויי הצפון שניסו לחדור לגבולות מצרים. מן המדובר על האיים שבלב הים יש אולי להסיק, כי אי סתם אפשר שיהיה מוסב גם

והגבול המצרי. עם גויי הים האלה נמנו גם הפלשתים, שהתנחלו בחופי הארץ. כנראה, היה המושג איי הגויים מקובל בישראל גם בדורות הבאים, ובו משתמש גם צפ' ביא. 3. איי הים. — ביש' יא, א; כד, טו. נזכרים איי הים כמקום מרוחק מן הארץ, שעד שם הגיעו גולי יהודה, ומשם עתידים להיאסף הנידחים. ביה' כו, יח (משא צור), מתוארת חרדת האיים אשר בים כשמגיעה אליהם השמועה על חורבן צור, וכלת העמים אל איים רבים, שהשפעתה עצומה היתה מימי התפשטותה של הספנות הפיניקית. הביטוי איי הים באס' יא, מכוון כנראה לחלק של מלכות פרס, בהקבלה אל "הארץ". בכל המקומות הנ"ל נתכונו לאיי הים התיכון המזרחי (קפירוס, כרית, איי הים האיגיאוי וחופיו). וכפי הנראה גם לאיים ולחופי הים המרוחקים יותר, כגון סיקיליה, סרדיניה ובאלאריים, חופי ספרד וצפון אפריקה, כלומר לכל חופי הים התיכון שהגיעו אליהם יורדי הים הצידוניים במסעותיהם, וברבים מהם היו מושבות פיניקיות. מפי יורדי ים אלה נודע על מצי" וע"ע כפתור; פלשתים; ארץ ישראל; תולדות.

ראובני, שם, חם ויפת, 190 ואילך; טורטשינר, איוב, 282; Edgerton-Wilson, Historical Records of Ramses III, Chicago 1936, 41, 42, 53; H. H. Nelson, JNES 2 (1943), 40-55; W. F. Albright, JBL 63 (1944), 230 s. מא"י

מלחמת המצרים בגויי הים בימי רעמסס השלישי (קטע מתבליט במדינת האבו)

1. **אֵיִה**. — עוף טמא אסור באכילה (וי' יא, יד; דב' יד, ג). חד, עין ומרחיק עוף (איו' כה"ז). מן הכתוב בוי' יא, יד: ואת האיה למינה, אגו למדים שהשם לא היה מיוחד למין אחד, אלא כולל מינים שונים הדומים זה לזה. לפיכך אין לתמוה על שרבו ההבדלים בתרגומים ובפירושים. בשבעים *ἰκτινός σπύς*: *vultur*. בתרגומים הארמיים טרפיתא, דייטא אוכמתא, איבו; בפש' נכללו ארבעת העופות: איה, דיה, דאה, ראה, בשם אחד: דיתא. וכן גם מסורת חז"ל (חול' סג, ב). רס"ג בתורה: אלצדה (ע"ע, עוף מן הליליות), ובאיוב: אלצדה (ע"ע, רד"ק: שם עוף ואומרים שהוא נקרא אגס"א (Pica), אחד העורבים). כנראה התכוונו התרגומים העתיקים לסוג הנכון, וכן התרגום האנגלי: *vulture, kite*: AV; וב-RV: *falcon*. ייבין הציע לזהות את האיה בעוף הנקרא במצרית (jj)³, הוא כנראה *Gyps fulvus*. כל העופות בני סוג זה הם עופות טורפים, מיטיבים

לראות מרחוק (עומדת בבבל ורואה נבלה בארץ ישראל, חול' סג, ב). הם מצויים בכל חלקי ארץ ישראל, ובונים את קניהם

אחד ממיני האיה: *Milvus ater* (על פי K. Floericke, Vogelbuch, Stuttgart 1922)

במקומות סתר, הרחק מיישובי בני אדם. חלק מהם יוצא בסתיו לארצות אפריקה החמות.

ב. לינדא, ראשית למודים, ל"ה; שיינהאק, תולדות הארץ, א, קט"ו; אברמוביץ, תולדות הטבע, א, 79, 421; י. אהרונ'י, תורת החי, תל-אביב תרפ"ג, 128; א. שמאלי, צפרים בארץ, תל-אביב תש"ג, 122; Lewysohn, ZdT, 167; Tristram, FFP, 102; idem, NHB, 187; Bodenheimer, ALP, 187; S. Yeivin, Archiv Orientalni 4 (1932), 71-78

2. **אֵיִה**. — א) אבי רצפה פילגש שאול (שמ"ב ג, ו; כא, תי). — ב) בן צבעון, מבני שעיר החורי (בר' לו, כד; דה"א א, מ). בשבעים: *Ate, Ata*, וצורות משובשות שונות. יש שחשבו כי שמו של איה אבי פילגש שאול נקבע על סמך שם העוף, להורות על תכונה מיוחדת, ואילו שמו של איה בן צבעון החורי נקבע על סמך שם האלה החורית אֵי.

ראובני, שם חם ויפת, 138; ב. מייזלר, לשוננו טו (תש"ו), 40; Th. Noeldke, ZDMG 40 (1886), 40; idem, BSS, 86; Gray, HPN, 102; Noth, IPN, 230; E. Ebling, RLA 1, 1-2; E. Forrer, RLA 1, 2; Ginsberg-Maisler, JPOS 14 (1934), 257

אֵיִב. — [א] ספר איוב במקרא. איוב (ביוונית *Iob*; ברור מית *Iobus*) הוא גיבור ס' איוב שבמקרא. ספר זה, שהוא אחד משלושת הספרים, תהלים, משלי, איוב (כתבי אמת או תא"ם; וע"ע אמ"ת), בא על פי המסורת הקדומה שבתלמוד על סדר הכתובים (ב"ב טו) אחרי רות ותהלים ולפני משלי, ואילו בכתבי יד מאוחרים ובדפוסים יש שמסודרים לפניו דברי הימים ותהלים, או תהלים ומשלי. וכן אין מקום הספר קבוע גם במסורת התרגומים הקדומים, אך בדרך כלל תופס הספר בדפוסים עבריים את המקום השלישי בספרי הכתובים.

[ב] ספר איוב בתולדות מחקר המקרא. אף על פי שראתה מסורת ישראל בדרך כלל באיוב ובמסופר עליו

עובדות היסטוריות, כבר הובעה בימי חז"ל הדעה, שאיוב לא היה ולא נברא, אלא משל היה (ב"ב יד, ב). דעה זו היתה המקור בלב במחקר המקרא עד לדור האחרון, שנתגלה בו השם אֵיִב גם ככינוי לאישים היסטוריים בארץ ישראל הקדומה. בעיות חדשות על אישיותו של איוב נתעוררו גם בקשר לדמותו של דניאל, הנזכר עם איוב ונח בדברי הנביא יחזקאל (יד, כ; כה, ג), ושתגלה כדמות אלהית או אלהית למחצה בכתבי אוגרית. על בעיות אלו, שהדיון בהן לא הסתיים עדיין, ע"ע דנאל החכם. דעות שונות ומתחלפות הובעו בספרות המחקרית גם על מבנה ספר איוב מאז הטיל ראשונה ר. סימון (1685) ספק באחדות הספר. מרובים היו הנסיונות, שבאו להעמיד את שירת הוויכוח על צורתה הראשונה, או לסדר אותה לפי סדר אחר, השונה מסדרה שבמסורת. וכן הובעו דעות מחולקות על יחסו של סיפור המסגרת אל השירה, ובעוד שראו רוב החוקרים במאה הי"ט בסיפור אגדת עם שקדמה לשירה, גוברת היום הדעה, המנומקת גם כאן, שלא באה צורת הסיפור שלפנינו אלא לשמש מסגרת חדשה במקום המסגרת שאבדה, ושלשמה נכתבה השירה. רוב הדברים שנכתבו על הבעיה הספרותית מיוסדים הם על הבנה לקויה בעצם פשוטו של הספר, הואיל ולא נתבררו כהלכה הוראותיהן של מאות מלים, ואף לא עמדו המפרשים על עצם תכונתה של לשון הספר כתרגום ממקור ארמי (ע"י עליה להלן).

[ג] סיפור המסגרת שבמקרא. מסגרת הספר ניתנה בסיפור המובא בפרקים א"ב; מ, ז"ז: בארץ עוץ (עוץ) שבארם, בגבולות אדום (ע"י לקמן על ההוספה שבשבעים), ישב איוב, איש צדיק, גדול ומכובד, אשר אלהים בירך אותו ברוב בנים ועושר. אבל באספת בני האלהים, שבאו להתייצב לפני מלך העולם, שואל האל את השטן, הוא שלוחו השט בעולם לבדוק את מעשי הברואים ולמסור דין-וחשבון עליהם לפני שולחו. גם על איוב, שעד כה מצא אותו כאיש תם וישר ירא אלהים וסר מרע, השטן בתשובתו מטיל ספק בכך, אם תעמוד יראת אלהים זו אף בנסיון של ייסורים. ועל כן נותן לו האל רשות לנסות את איוב ולקחת ממנו את כל אשר לו. השטן מביא עליו אסון אחר אסון, גוזל מאיוב את כל קניינו, את מקנהו, את עבדיו, ולבסוף הוא נוטל ממנו גם את בנו. וכאשר עמד איוב באמונתו לאלהיו וליראתו אף בנסיונות אלו, בא השטן ונוטל רשות להכות אותו גם בגופו וליטול ממנו, במחלת צרעת קשה שאין לה מרפא, גם כל תקוה לעתיד. אולם גם ייסורים אלו אינם מעבירים את איוב על נאמנותו לאלהיו, והוא נשאר תם וישר וירא אלהים כמקודם. ואף כשאשתו פונה אליו בדברי ספקות מרים, ומסיתה אותו לקלל את האל, שכל כך המר להם, כדי להחיש את המוות שיביא קץ לסבלם, אינו שומע לדבריה. בסיפור המסגרת נזכרים כאן גם שלושת רעי איוב מארצות אדום, אליפו התימני, בלדד השחתי וצופר הנעמתי, שבאו איש איש ממקומו לנוד לו ולנחמו. לפי הנאמר בסוף הסיפור לא דיברו הרעים נכונה (מב, זח), ועל כן נראה שבצורה זו של הסיפור, שבה נשאר איוב מאמין בצדק קת האל ומקבל מידו גם את הרעה בברכה, נחשבו גם הרעים, כאשתו של איוב, כמסיתים להתקוממות נגד משפט האל. נאמנותו של איוב בכל הייסורים באה על שכרה בסוף הסיפור.

